

SES BİLGİSİ • YAZIM KURALLARI VE NOKTALAMA İŞARETLERİ

SES BİLGİSİ

- ✓ Türkçede sesler, ses yolundaki biçimlenişine göre **ünlüler** (sesliler) ve **ünsüzler** (sessizler) olmak üzere ikiye ayrılır.

Ünlüler (Sesliler)

- ✓ Ses yolunda bir engele uğramadan çıkan seslerdir.

a, e, ı, i, o, ö, u, ü

	Geniş		Dar	
	Kalın	İnce	Kalın	İnce
Düz	a	e	ı	i
Yuvarlak	o	ö	u	ü

Ünlü Uyumları

Büyük Ünlü Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

- ✓ Türkçede bir sözcükte ilk hecenin ünlüsü kalınsa (a, ı, o, u) sonraki ünlüler de kalın; ilk hecenin ünlüsü inceyse (e, i, ö, ü) sonraki ünlüler de ince olur. Buna **büyük ünlü uyumu** denir.

ka-pı-mız-da	Büyük ünlü uyumuna uyan örnekler	ki-tap-tan	Büyük ünlü uyumuna uymayan örnekler
in-ce-cik-ten		ku-a-för-de	
gü-zel-li-ğin		or-kest-ra	
yor-gun-sa-nız		peh-li-van	

Küçük Ünlü Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

- ✓ Türkçede düz ünlülerden (a, e, ı, i) sonra düz (a, e, ı, i); yuvarlak ünlülerden (o, ö, u, ü) sonra ise ya düz-geniş (a, e) ya dar-yuvarlak (u, ü) ünlülerinin gelmesidir. Küçük ünlü uyumuna hece hece, sırasıyla bakılmalıdır.

Yani **a, e, ı, i**'li heceden sonra **a, e, ı, i**'li bir hece (sev-gi, ısı-lak); **o, ö, u, ü**'lü heceden sonra ya **a, e**'li bir hece (gü-zel, co-şan) ya da **u, ü**'lü bir hece (gö-rüş, o-yun) gelmelidir.

- a, e, ı, i → a, e, ı, i
- o, ö, u, ü → a, e, u, ü

a-ğıt	Küçük ünlü uyumuna uyan örnekler	e-for	Küçük ünlü uyumuna uymayan örnekler
ko-lay-lık		kam-yon	
çu-val		ka-bul	
bı-çak		şo-för	
gü-zel-lik		rek-tör	

DİFnot

- ✓ Küçük ünlü uyumu ile ilgili sorularda dikkat edilmesi gereken iki ipucu vardır:
 - İlk hecesi dışında **o, ö** bulunan sözcükler küçük ünlü uyumuna aykırıdır: kuaför, doktor, salon...
 - **a, e** seslerinden sonra **u, ü** gelen sözcükler küçük ünlü uyumuna aykırıdır: tabut, peruk...

Ünlü Uyumlarını Bozan Durumlar

- ✓ Türkçe sözcükler, büyük ünlü uyumuna uymak zorundadır fakat bazı sözcükler, zamanla ses değişikliğine uğradığı için uyum dışında kalmıştır.
 - inanmak (inanmak), hangi (kangı), anne (ana), kardeş (kardaş), elma (alma), dahi (takı)
- ✓ Türkçede ekler kendisinden önceki sözcüğe kalınlık-incelik bakımından uyar fakat “-gil -ımtırak, -yor, -ki, -leyin, -daş, -ken” ekleri büyük ünlü uyumuna göre ses değişikliğine uğramaz. Her zaman tek şekillidir. Bu yüzden büyük ünlü uyumuna aykırı düşebilir.
 - dayımgil, yeşilımtırak, seviyor, dağdaki, akşamleyin, meslektaş, uyurken...
- ✓ Birleşik sözcüklerde ve tek heceli sözcüklerde ünlü uyumu aranmaz.
 - Karadeniz, hanımeli, akşamüstü, yapabilir, dipnot...
- ✓ Yabancı bir dilden alıntı sözcükler ünlü uyumuna uymayabilir. Bu yüzden yabancı sözcüklerde ünlü uyumu aranmaz, bunlara gelen eklerde de uyumsuzluk görülebilir.
 - kamyon, aktüel, miras, dünya, istasyon, rolü, saatler, kontrolde, harfi...

ÖRNEK-1

Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerden hangisinin büyük ünlü uyumuna uymamasının sebebi diğerlerinden farklıdır?

- A) Âlim unutmuş, kalem unutmamış.
 B) Tiyatroda süflör olarak görev alacak.
 C) Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
 D) Edebiyat dünyasına şiirle adım attı.
 E) İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı.

ÖRNEK-2

- Yardım edemediği iki masum yavrunun yüzüne bakmaktan utandı.
- Muhtarlar; herkesin saygı duyduğu, toplumun önde gelen kişilerinden seçilirdi.
- Betonlaşmaya karşı olsak da onun getirdiği kolaylıklar da ortada.
- Ağaçların hepsi limon sarısı yapraklarını eski gölgelerinin yerine atıverdiler.
- Doğrusu, bu resimleri kitaba alırken tereddüt ettim.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde küçük ünlü uyumuna aykırı bir sözcük yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Ünsüzler

Ses yolunda bir engele takılarak ağızdan çıkan seslerdir. Okunmaları ve hece oluşturmaları ancak ünlüler yardımıyla gerçekleşebilir.

b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z

	Süreksiz	Sürekli
Sert	p, ç, t, k	h, s, ş, f
Yumuşak	b, c, d, g	ğ, j, l, m, n, r, v, y, z

DİFnot

Bu tabloda sadece sert ünsüzlerin (**fıstıkçışahap**), süreksiz-sert ünsüzlerin (**ketçap**) ve süreksiz-yumuşak ünsüzlerin (**gedcab**) bilinmesi, ses olayları sorularının çözümünde kolaylık sağlayacaktır.

Ses Olayları

Ünlü Düşmesi (Hece Düşmesi)

- ✓ İkinci hecesinde dar ünlü (ı, i, u, ü) bulunan bazı sözcükler, ünlü ile başlayan bir ek aldığı anda ikinci hecedeki dar ünlü düşer.
 - boyun-um ⇒ boynum, şehir-e ⇒ şehre, kasıt-ı ⇒ kastı, fikir-e ⇒ fikre
- ✓ Yardımcı fiille yapılan bazı birleşik fiillerde de ünlü düşmesi görülür.
 - sabır et- ⇒ sabret-, hapis ol- ⇒ hapsol-, kayıt ol- ⇒ kaydol-, zehir et- ⇒ zehret-
- ✓ Bazı sözcükler türetilirken (yapım eki alırken) ünlü düşmesine uğrayabilir.
 - beniz-e- ⇒ benze-, uyu-ku ⇒ uyku, oyun-a- ⇒ oyna-, ileri-le- ⇒ ilerle-, öğren-ici ⇒ öğrenci, çevir-e ⇒ çevre, koku-la- ⇒ kokla-, ayır-ı ⇒ ayırı, kavuş-ak ⇒ kavşak, sızı-la- ⇒ sızla-, evir-e ⇒ evre, besi-le- ⇒ besle-, sarı-ar- ⇒ sarar-
- ✓ Birleşik sözcük oluşumu sırasında da ünlü düşmesi olabilir.
 - cuma ertesi ⇒ cumartesi, kayın ana ⇒ kaynana, kahve altı ⇒ kahvaltı, ne için ⇒ niçin, ne asıl ⇒ nasıl, birbirine ⇒ birbirine
- ✓ “ile” edatının eklenmesi sırasında ve “idi, imiş, ise, iken” ek-fiillerinin sözcüğe bitişik yazılması esnasında da ünlü düşmesi görülür.
 - benim ile ⇒ benimle
 - çocuk ise ⇒ çocuksa
 - güzel imiş ⇒ güzelmiş
 - bakar iken ⇒ bakarken
 - kolay idi ⇒ kolaydı

DİFnot

1. Birleşik sözcük yapılırken iki ünlü üst üste geldiği için gerçekleşen ünlü düşmesine **aşınma** da denir.
 - kahve altı ⇒ kahvaltı, ne için ⇒ niçin
2. İkilemelerde, özel isimlerde ve bazı sözcüklerde ünlü düşmesi olmaz.
 - burun buruna, göğüs göğüse, Gönül'ün, Ufuk'a, yapıtı, umudu, içeride, orada, yukarıda
3. Normalde düşmeyip şiirde vezin gereği yapılan ünlü düşmeleri (') işareti ile gösterilir.
 - n'eylersin, güzelliğin on par'etmez, aşkın beni hast'eyledi
4. Düşmesi gereken yerde ünlü düşmesine uymamak yazım yanlışına sebep olur.
 - bahis et- (yazım yanlış) bahset- (doğru yazım), kayıp et- (yazım yanlış), kaybet- (doğru yazım)

ÖRNEK-3

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “ünlü düşmesi” kuralına aykırılık yüzünden bir yazım yanlış vardır?

- A) Dışarıda kulakları sağır eden bir gürültü var.
- B) Yalnız senin gezdiğin bahçede açmaz çiçek.
- C) Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
- D) Toplantıya çağırıldığı hâlde gitmemiş.
- E) Yıllarca omuz omuza cephelerde savaşmışlar.

ÖRNEK-4

Ben, sisi zihnin bazı hâllerine benzetirim. Sis içindeyken sanki

başka bir dünyada, başka bir nizam içinde oynayan muhayyil-

lem, beni daima şaşırtır. Kimi zaman temel karakterler üzerinde kalıp ayrıntılardan uzaklaşmanın mutluluğunu yaşarım. Kimi

zaman da zihnim ayrıntılara dalıp çevreyi kolaçan etmeye baş-

lar. Birkaç gündür İstanbul’un üstünü bütününüyle örten sis de zihnim gibi oyunlar oynuyor ve görülen, işitilen her şeyi farklı bir

şekle sokuyor.

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerin hangisinde ünlü düşmesi yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

(2018-TYT)

Ünlü Türemesi

- a. Ünsüzle biten tek heceli sözcüklere “-cik” eki getirilirken ekten önce bir ünlü türer.
 - az-cık ⇒ azıcık, dar-cık ⇒ darıcık, genç-cık ⇒ gencecik, bir-cık ⇒ biricik
- b. Pekiştirilmiş sözcüklerin bazılarında da ünlü türemesi görülür.
 - çep-e-çevre, sap-a-sağlam, güp-e-ündüz

Ünlü Daralması

- a. Geniş ünlülerden “a, e” ile biten bir fiile “-yor” eki getirildiğinde fiilin son ünlüsü “ı, i, u, ü” dar ünlülerden birine dönüşür.
 - bekle-yor ⇒ bekliyor, ötle-yor ⇒ özlüyor, ağla-yor ⇒ ağlıyor, verme-yor ⇒ vermiyor, suçla-yor ⇒ suçluyor
- b. de-, ye-, ne sözcüklerine gelen “y” kaynaştırması da sadece bu üç sözcüğü daraltabilir.
 - de-y-e ⇒ diye, ye-y-ecek ⇒ yiyecek, ne-y-e ⇒ niye

Bunların dışındaki sözcüklerde “y” kaynaştırması, geniş ünlüyü daraltamaz.

 - ağlıyacak (yanlış), ağlayacak (doğru); hatırlıyacaksın (yanlış), hatırlıyacaksın (doğru); bilmeyeceksin (yanlış), bilmeyeceksin (doğru)

ÖRNEK-5

Sevgili günlük,

Nerede olursam olayım yağmur peşimde, yağdıkça yağıyor. Yağmurun küçücük damlaları içinde saklanan ilham perileri aklıma düştüğünden mi, yağmur sonrası toprak kokusunu sevdiğimden mi benimle geliyor?

Kim bilir?

Bu parçada aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünsüz benzeşmesi B) Ünlü düşmesi
- C) Ünlü daralması D) Ünsüz yumuşaması
- E) Ünsüz düşmesi

(2023-TYT)

Kökte Ünlü Değişimi

Türkçede sözcüğün sonuna gelen ek, sözcüğün içindeki ünlüyü değiştiremez. Bu kuralın tek istisnası “ben” ve “sen” zamirlerine gelen “-e” eki ile “ben-e ⇒ bana, sen-e ⇒ sana” sözcüklerindeki ses değişimidir.

Ünsüz Yumuşaması (Ünsüz Değişimi)

- ✓ Süreksiz sert ünsüzle (p, ç, t, k) biten bir sözcüğe ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde sözcüğün sonundaki süreksiz sert ünsüzler yumuşayarak “b, c, d, g, ğ”ye dönüşür.
 - kalp-i ⇒ kalbi, uçak-a ⇒ uçağa, ahenk-i ⇒ ahengi, yardım et-iyor ⇒ yardım ediyor, ret etmek ⇒ reddetmek, amaç-ı ⇒ amacı, geçit-i ⇒ geçidi

- ✓ Türetilirken meydana gelen ünsüz yumuşamaları gözden kaçmamalıdır.
 - **ak-ar-** ⇒ **ağar-**, **düt-ük** ⇒ **düdük**, **geç-ik-** ⇒ **gecik-**, **at-ım** ⇒ **adım** (adım atmak), **güç-en-** ⇒ **gücen-**
- ✓ Yabancı dillerden alınma bazı sözcüklerde, bazı tek heceli sözcüklerde ve özel isimlerin yazımında ünsüz yumuşaması olmaz.
 - **hukuku**, **merakı**, **evrakı**, **bloku**; **teki**, **atı**, **akım**, **sapı**, **ipe**, **yokum**; **Ahmet'e**, **Zeynep'im**, **Ali Canip'in**, **Karabük'e**, **Midyat'a...**
- ✓ Yabancı dillerden alınma bazı sözcüklerde ve bazı tek heceli sözcüklerde ise yumuşama olur.
 - **etüt-ü** ⇒ **etüdü**, **metot-u** ⇒ **metodu**, **standart-ı** ⇒ **standardı**, **tıp-a** ⇒ **tıbbı**; **çok-u** ⇒ **çoğu**, **dert-i** ⇒ **derdi**, **dip-i** ⇒ **dibi**, **but-u** ⇒ **budu**
- ✓ Tek heceli veya yabancı dilden alınma olmadığı hâlde ünsüz yumuşaması kuralına aykırı sözcükler de vardır.
 - **anıtı**, **taşta**, **yapıtın**, **özetı...**

ÖRNEK-6

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünsüz değişimine aykırı sözcük kullanılmıştır?

- A) Evden kimseyle vedalaşmadan, sessizce gidiyordu.
- B) Durup ince şeyleri anlamaya vakti var mı insanoğlunun?
- C) Harika bir pazar günü, kar yağarken karşılaştılar.
- D) Evleri bir kuytu mahallede, kutu gibi küçücük bir evdi.
- E) Sokağınızda akasyalar yeşerirdi baharla.

ÖRNEK-7

- I. Toplumumuz udu bir Arap sazı olarak bilse de o aslında bir Türk sazıdır.
- II. Bu mısralar, içten içe yapılan bir diyalogun ifadesidir.
- III. Oradan oraya koşuyor fakat kimseye derdini anlatamıyor-du.
- IV. Rıhtımdakilerin gözleri, büyük beyaz geminin ardı sıra yol alan teknenin üzerindeydi.
- V. Yaşar Bey, zamanından evvel ağarmış saçlarını aynanın karşısında düzeltti.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde ünsüz yumuşaması yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Ünsüz Benzeşmesi (Ünsüz Sertleşmesi, Ünsüz Uyumu)

- ✓ Sert ünsüzlerden biriyle (f, s, t, k, ç, ş, h, p) biten bir sözcüğe “c, d, g” yumuşak ünsüzü ile başlayan bir ek geldiğinde bu eklerin ilk ünsüzünde olan “c, d, g” seslerinin “ç, t, k”ye dönüşüp sertleşmesidir.
 - **sert-ce** ⇒ **sertçe**, **hafif-di** ⇒ **hafifti**, **bit-gin** ⇒ **bitkin**, **unut-gan** ⇒ **unutkan**, **at-dı** ⇒ **attı**, **bilmiş-dir** ⇒ **bilmiştir**, **git-diğinde** ⇒ **gittiğinde**, **as-gı** ⇒ **askı**, **et-gi** ⇒ **etki**, **baş-gan** ⇒ **başkan**
 - **1975'de** ⇒ **1975'te**
 - **Bilecik'den** ⇒ **Bilecik'ten**

DİFnot

- ✓ Ünsüz benzeşmesi kuralına uyulmaması yazım yanlışına neden olur.
 - **1964'de** (yanlış), **1964'te** (doğru); **Mehmet'den** (yanlış), **Mehmet'ten** (doğru); **RTÜK'den** (yanlış), **RTÜK'ten** (doğru)
- ✓ Kalıplaşmış birkaç örnek, ünsüz benzeşmesi kuralına aykırıdır.
 - **üçgen**, **dörtgen**, **beşgen**, **çocukcağız** (TDK'ye göre bu sözcüklerde geçen “gen” ifadesi “kenarlı” anlamına gelen bir sözcüktür.)

ÖRNEK-8

Francis Bacon'un yaşadığı dönem İngiliz toplumsal tarihinde
 I
çelişkilerle, kıyasıya çatışmalarla, yeniliklerle dolu bir çağdır.
 II
 Ülke yönetiminde, iç-dış ticarete, deniz aşırı sömürgecilik se-
 rüveninde, sanatta, gündelik yaşayış içinde yenileşmeler
 III
başlamışken büyük girişimlerin, büyük kazançların, büyük yiti-
 IV
 rişlerin bireyi etkilediği bir çağdır bu.
 V

Bu parçada numaralanmış sözcüklerin hangilerinde ünsüz benzeşmesi vardır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
 D) II ve V E) IV ve V

ÖRNEK-9

Rüzgâr yüzüme şefkatle çarptığında ya da nehir kıvrılarak kay-
 I
 nağa geldiğinde kendimi hiçliğin derinliklerinde buluyor ve
 II III
mutluluğu iliklerime kadar hissedebiliyorum.
 IV V

Bu cümlede numaralanmış sözcüklerin hangisinde hem ünsüz yumuşaması hem de ünsüz benzeşmesi vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V
 (2023-MSÜ)

Ünsüz Türemesi (İkizleşme)

- ✓ Bazı sözcükler “etmek” veya “olmak” gibi bir yardımcı eylem aldığı ya da ünlü ile başlayan bir ek aldığı sözcüğün son ünsüzü ikizleşir.
- Zam-ı ⇒ zammı, sır-ı ⇒ sırrı, şık-a ⇒ şıkka
 - ret et- ⇒ reddet-, hal ol- ⇒ hallol-, af et- ⇒ affet-
 - zan et- ⇒ zannet-, hat-ı ⇒ hattı
 - zıt-ı ⇒ zıddı, haz et- ⇒ hazzet-, hac-a ⇒ hacca
 - his-im ⇒ hissım, hak-ın ⇒ hakkın

DİFnot

Aynı iki ünsüzün yan yana geldiği her sözcükte ünsüz türemesi olmayabilir: sessiz, süssüz, hisse (pay), cennet, teneffüs, cinnet...

Ünsüz Düşmesi

- ✓ Son ünsüzü “k” olup “-cık/-cik/-cuk/-cük/-cak/-cek”, “-l”, “-msa-” veya “-la” eki alan sözcüklerde daha kolay söyleyiş için sözcüğün sonundaki “k” ünsüzü düşer.
- küçük-cük ⇒ küçücük, alçak-cık ⇒ alçacık
 - büyük-cek ⇒ büyücek, çabuk-cak ⇒ çabucak
 - alçak-l ⇒ alçal-, yüksek-l ⇒ yütsel-, seyrek-l ⇒ seyrel-
 - küçük-mse ⇒ küçümse-
 - sıcak-cık ⇒ sıcacık
 - sağlıklı-cak ⇒ sağlıcak
 - ufak-la- ⇒ ufala-

DİFnot

Üst-teğmen ⇒ üsteğmen, ast-teğmen ⇒ asteğmen, ad-daş ⇒ adaş gibi aynı ünsüzün üst üste geldiği birkaç örnekte de ünsüz düşmesi görülür.

Kaynaştırma Ünsüzleri (Koruyucu Ünsüzler)

- ✓ Ünlü ile biten bir sözcükten sonra ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde iki ünlü yan yana gelemeceği için araya kaynaştırma ünsüzü denilen “**y, ş, s, n**” harflerinden biri girer.
 - hava-a ⇒ hava-**y**-a, baba-ı ⇒ baba-**s**-ı, kedi-in ⇒ kedi-**n**-in, altı-ar ⇒ altı-**ş**-ar, ağacın dalı-a ⇒ ağacın dalı-**n**-a,
 - bekle-e-im ⇒ bekle-**y**-e-**y**-im, araba-ı-ı ⇒ araba-**s**-ı-**n**-ı, o-un ⇒ o-**n**-un, o-lar ⇒ o-**n**-lar
- ✓ Bazen bir ünlü ile ünsüz arasına da kaynaştırma ünsüzü girebilir. Ünlü ile biten bir sözcüğe “**ı**” ünlüsü düşer ve araya “**y**” koruyucu ünsüzü girer.
 - derdi ile ⇒ derdi-**y**-le, pahalı idi ⇒ pahalı-**y**-dı
 - evde iken ⇒ evde-**y**-ken, yaşlı imiş ⇒ yaşlı-**y**-mış, şura ise ⇒ şur**y**sa

DİFnot

- ✓ “-ı, -e, -de, -den” hâl ekinden önce gelen “n” sesi ikinci şahıs iyelik eki değilse kaynaştırma harfidir.
 - onun evi-**n**-de (n kaynaştırma), senin ev-**in**-de (-in ikinci tekil şahıs iyelik eki)

Aşağıdaki cümlelerde kaynaştırma ünsüzlerini bulunuz.

- Sen, öncelikle kendi dedenin mirasına sahip çıkmalısın. → (mirasına)
- Köyünde yapacağın düşününe senin beni çağırmadığını duyunca üzüldüm. → (Kaynaştırma örneği yok.)
- Onlara, görünen köy kılavuz istemiyor, diye söyleyip geçince kimse tepki vermedi. → (onlara, diye, söyleyip)
- Yaşasın, artık kimsesizlik yok; aksine, öğlene kadar sazlar çalınıp türküler söylenecek. → (aksine)
- Ben bunca yolu geldiğim hâlde o başka bir şehre gitmeseydi. → (bunca, gitmeseydi)
- Memleketimin havasına, suyuna, taşına, toprağına kavuştuk. → (havasına, suyuna, taşına, toprağına)

Dudak Ünsüzlerinin Benzeşmesi

Dudak ünsüzlerinden “b” kendisinden önceki “n”yi “m” sesine dönüştürür.

- çenber ⇒ çember, saklanbaç ⇒ saklambaç, anbar ⇒ ambar, dolanbaç ⇒ dolambaç, sünbül ⇒ süm**ü**l, tenbel ⇒ tem**be**l

DİFnot

- ✓ Özel isimlerde ve birleşik sözcüklerde bu kurala uyulmaz: Zeytinburnu, İstanbul, onbaşı, sonbahar
- ✓ Dudak ünsüzlerinin benzeşmesi kuralına uyulmaması yazım yanlışdır.
 - tonbul → yanlış
 - tombul → doğru

Ulama

Ünsüzle biten bir sözcüğün ardından ünlü ile başlayan bir sözcük geldiğinde önceki sözcüğün son harfi, sonraki sözcüğün ilk hecesi-ne katılarak okunur. Yani iki kelime birleştirilerek tek kelime gibi okunur.

- Dönülmez akşamın ufkundayız
Dönülme zakşamı nufkundayız
- Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak
Sönmeden yurdumu nüstünde tüte nen so nocak

DİFnot

Sözcükler arasında noktalama varsa ulama olmaz: Ben, aşkı bir üveykten satın aldım. (I’de ulama yok, II ve III’te var.)

1. Bir topluluk karşısında ayaktasınız, diyelim ki bir seminer veriyorsunuz, satış ya da bir tanıtım konuşması yapıyorsunuz. Sorular bölümüne geçtiğinizde grup içerisinde “Ben seni nasılsa en sonunda kıstırırım.” şeklinde bekleyen bir arkadaş mutlaka vardır.

Bu parçada aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünsüz değişimi B) Ünsüz benzeşmesi
C) Ünlü daralması D) Ünlü düşmesi
E) Ünsüz düşmesi

2. Eller, düşüncelerin ifadesinde en güçlü olan destekleyicilerdir. Tüm yaratıcılığımızı ^I ellerimizle dünyaya yansıtırız.

^{II} Resmi, heykeli, ^{III} yemeği ellerimizle yapar; düşüncelerimizi ^{IV}

dünyaya ellerimizle indiririz. ^V Ufacık bir dokunma, yüzlerce

hoş kelimeden daha etkili olabilir. Elleri takip etmek düşüncelerle ilgili ipuçları verecektir.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. sözcükte, kaynaştırma harfi kullanılmıştır.
B) II. sözcükte, birden fazla ses olayı vardır.
C) III. sözcük, ünlü düşmesine uğramıştır.
D) IV. sözcükte, sert ünsüz yumuşamıştır.
E) V. sözcükte, ünsüz düşmesinin örneği vardır.

3. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangisinde birden fazla ses olayı vardır?

- A) Birdenbire karşılarına sakallı adamlar çıkıveriyor gecenin bir yarısında.
B) Anlatı bilimine göre söylem, bir öykü veya öykünün önemini açıklandığı bir araçtır.
C) Çocuğun, annesine acı çektirmek için böyle bir yola başvurabileceği sonucu çıkarılabilir.
D) Dış öyküsel metinler, herhangi bir olayın dışarıdan bir anlatıcı tarafından aktarılmışçasına anlatılmasıdır.
E) Senin anlattığından çok daha fazlasını bildiğini kabul etmek gerekir.

4. I. Bu yorumlar ders vermeye niyetli olan karakterlerin düşünceleridir.
II. Benekli bir tekir kedi penceredeki kocaman bir tabak pilavı güzelce yedi.
III. Çocuk edebiyatında anlatıcı kimliği başta ne ise sonda da odur.
IV. Kafam yorganın içinde, uyumak üzereyim yine de duyuyorum.
V. Küçük çocuk çok hasta, ne olur yardım edin, diye bağırdı.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde ünsüz yumuşaması kuralına aykırı sözcük kullanılmıştır?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) III ve V E) IV ve V

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kaynaştırma ünsüzü yoktur?

- A) Kişinin benliği ile olan sorununu halletmesi, her şeyi halletmiş olmasıdır.
B) İnsan, kendisini tanıdığı anda bütün insanları tanıyor demektir.
C) Fark etmemiş gibi yabancının kolundan tuttu.
D) Üzerinde kaftan olan yabancı, genç ve zayıf bir adamdı.
E) Hiçbir yere gitmiyor, pek konuşmuyordu; bu zamana kadar iki kez gülümsediği görülmüştü.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ünlü daralması yoktur?

- A) Diyelim ki bir çalışan, işiyle ilgili olarak yalnızca maddi kazancını dikkate alan bir karşılaştırma yapmış.
B) Sosyal psikoloji konularından, kuramlarından biri de “Mukayese” adını taşıyor.
C) Bir parça şekerle alabildiğince çay içmeye çalışan tiryakiler gibi kıtlama ömürler yaşıyoruz hepimiz.
D) Az yiyen her gün yer, çok yiyen bir gün yer, derdi rahmetli ninem.
E) Şehrimin yüzüne tükürenleri, parklarımı kül tablası gibi kullananları yadırgıyorum.

7. Bütün kırılmış şeylerin nihayetinde
aynaların ardında sır
yalnızlığın peşinde kuvvet
evet nihayet
bir adın kalmalı geriye
bir de o kahreden gurbet
beni affet
kaybetmek için erken, sevmek için çok geç
Bu dizelerde kaç tane ünsüz yumuşaması örneği vardır?
A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

8. Çağdaş bir toplumun duyarlı ve etkin bir üyesi olabilmek, bireyin tüm duygu ve düşünceleriyle yaşadığı evreni algılamasını gerektirir. Bir resme bakmak, bir sergiyi gezmek, bir dans gösterisini izlemek ya da bir roman, bir şiir, bir hikâye okumak; kişiyi, dünyaya sanatçı gözüyle bakan bir duyarlılık ile tanıştırır. Sanatsal iletilerle etkileşimi yoğunlaşan birey ise duygu ve düşünce boyutuyla yetkinleşmeye tepkilerini bilinçlendirmeye yönelir.
Bu parçada kaç tane ünsüz benzeşmesi örneği vardır?
A) 3 B) 4 C) 5 D) 6 E) 7

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kaynaştırma ünsüzü kullanılmamıştır?**
A) Yaşam haritanızda kendi işaretlediğiniz bir hedefe doğru yola çıkmış olmalısınız.
B) Gücümüzle hedefimiz arasındaki ilişkiyi değerlendiremiyorsak önümüzü keserler, bize yol vermezler.
C) Hayatta başarılı olabilmek için gerekenlerden bir tanesi, değerimizi doğru tayin etmektir.
D) Çalışmalarınızla dünyaya değer katmak istediğinizde dünya da size değer katar.
E) Birileri sizi övdü diye yaptığınız her şeyin doğru olduğunu düşünmeyin.

10. **Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin hangisinde diğerlerinden farklı bir ses olayı vardır?**
A) Dostlukta birçok nimet bir aradadır, gözlerini nereye çevirirsen onu orada hazır bulursun.
B) İyi ve doğru düzenlenmiş bir paragrafta ana fikir cümlesi yani temel cümle açıkça belirtilmelidir.
C) Tabiattan sevgi bağları kaldırılırsa hiçbir şehir ayakta duramayacak, ziraat bile yapılamayacaktır.
D) Belirli bir düşüncenin, bir olay ayrıntısının veya herhangi bir varlığın bütünlük taşıması gerekir.
E) Başlıklarda mastar fiil, soyut ifadeler ve edilgen yapı kullanılmaktan kaçınılmalıdır.

11. Bu akşam rüyamda Leyla'yı gördüm
Derdini ağlarken yanan bir muma
İpek saçlarını elimle ördüm
Ve bir kement gibi taktım boynuma
Bu akşam rüyamda Leyla'yı gördüm

Bu dizelerde aşağıdaki ses olaylarından hangisi yoktur?

- A) Ünsüz değişimi B) Ünsüz benzeşmesi
C) Ünlü düşmesi D) Kaynaştırma harfi
E) Ünsüz düşmesi

1064297

ÖĞRENCİ NO		YANITLAR	
1	A B C D E	11	A B C D E
2	A B C D E	12	A B C D E
3	A B C D E	13	A B C D E
4	A B C D E	14	A B C D E
5	A B C D E	15	A B C D E
6	A B C D E	16	A B C D E
7	A B C D E	17	A B C D E
8	A B C D E	18	A B C D E
9	A B C D E	19	A B C D E
10	A B C D E	20	A B C D E

YAZIM KURALLARI

Büyük Harflerin Kullanımı

- ✓ Cümleler, büyük harfle başlar. (“ ? ... !” işaretlerinden ve açıklama cümlesinden önce kullanılan “:” işaretinden sonra yeni bir cümle geleceği için büyük harfle başlanır.)
 - Daha küçük yaşta, devlet adamı olmayı kafasına koymuştu. Özlediği yere gelebilecek miydi? Amma da zor şu yükselme arzusu dizginlemek! Küçük bir paye ile yetinmek... Bu, ona göre değildi. En sonunda kendine şöyle dedi: “Biraz sabırlı olmazsan bu hırsla elindekileri de kaybedeceksin.”
- ✓ İki noktadan sonra cümle değil de örnek geliyorsa küçük harfle başlanır:
 - Bu eskiliği siz de çok evde görmüşsünüzdür: duvarda çiviler, çivi yerleri, lekeler...

DİFnot

Alt kısmında “.” olan noktalama işaretleri (!) cümleyi bitiricidir ve bunlardan sonra büyük harflerle başlanır.

- ✓ Tırnak içine alınan aktarmalar ve ayraç içinde verilen cümleler de büyük harfle başlar:
 - Yahya Kemal “Şiir, düşünceyi duygu hâline getirene kadar yoğurmaktır.” diyor.
 - Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek kullanıyorum.) gezsek bile görmek için değil kendimizi göstermek için geziyorduk.
- ✓ Bir şiirin her dizesi büyük harfle başlar:
 - Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç şakladı
Bir dakika araba yerinde durakladı
Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar

DİFnot

Bazı şairler kişisel tercihleriyle şiirde her dizeyi büyük harfle başlatmayabilirler. (Atilla İlhan, Edip Cansever, İsmet Özel...)

- ✓ Özel isimler büyük harfle başlar. Kişi adları ve soyadları, bunlara bağlı ünvanlar, saygı sözleri, lakaplar büyük harfle başlar:
 - Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal, Edebiyat Fakültesi Dekanı Orhan Çınar, Sayın Prof. Dr. Muharrem Ergin, Yüzbaşı Cemil, Osman Efendi, Berna Hanım, Bay Ali Çiçekçi, Sultan Süleyman, Ziya Paşa, Dede Efendi, Halikarnas Balıkcısı, Deli Ozan, Minik Serçe, Fil Hamdi, İnek Şaban...

DİFnot

Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya ünvan sözleri büyük harfle başlar: Dün gelen heyeti Vali kabul etti.

- ✓ Akrabalık bildiren sözcükler küçük yazılır:
 - Ahmet dede, Nuri amcan, Osman dayımız, Nermin teyzen...
- ✓ Akrabalık bildiren sözcükler, lakap hâline gelmişse büyük harfle başlar:
 - Müslüm Baba, Ramiz Dayı, Nene Hatun...

- ✓ Hitaplar büyük harfle başlar:
 - Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne,
 - Sayın Vali,
 - Saygıdeğer Konuklar,
 - Sevgili Kardeşim,
 - Aziz Dostum,
- ✓ Hayvanlara verilen özel isimler büyük harfle başlar:
 - Kırat, Kadife, Düldül, Kaju, Şimşek, Fırtına...
- ✓ Millet, boy, aile, dil ve lehçe adları büyük harfle başlar:
 - Türk, İngiliz, Arap, Kınık, Kayı, Avşar, Varsak, Salur, Hacımusalı, Karakeçili, Ganimetoğulları, Danişmentliler, Abbasiler, Emevilerden, Osmanlıların...
 - Türkçe, Oğuzca, Uygurca, Tatarca, Farsça, Arapça, Fransızca, Urduca, İngilizce...

DİFnot

Özel isme getirilen yapım ekleri, çoğul eki ve sonrasında gelen çekim ekleri kesme işareti ile ayrılmaz:

- Türkçenin, Osmanlılarda, Ankaralıların, İngilizcenin, Türklerin...

- ✓ Özel isme bağlı tür adları küçük harfle başlar:
 - Türk milleti, Osmanlı kültürü, Yunan sanatı, Fars dili, Batı medeniyeti...
- ✓ Eski ve yeni devlet adlarının, beylik ve medeniyet adlarının her kelimesi büyük harfle başlar:
 - Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti, Bizans İmparatorluğu, Babil Krallığı, Abbasiler, Endülüs Emevi Devleti, Kadı Burhanettin Devleti, Suudi Arabistan, Azerbaycan, Sümerler...
- ✓ Din, mezhep, tarikat gibi dinî topluluklar ve bunların mensuplarını karşılayan özel adlar büyük harfle başlar:
 - İslamiyet, Müslümanlığın, Müslüman'mış, Hanefi'dir, Şafii, Alevi, Mevlevi, Hristiyan, Protestanlıktan, Ortodoksluğun, Mecusi, Şamanizm, Manihaizm, Budist'ten, Musevi, Katolikliğe, Katolik'e...
- ✓ Din, mitoloji kavramlarını karşılayan özel adlar büyük harfle başlar:
 - Allah, Tanrı, Yaradan, Rab, İlah, Mevla, Halik, Hüda, Mesih, Cebrail, Azrail, Lat, Menat, Uzza, Zeus, Kibele, Buda...
- ✓ "İlah", "Tanrı" gibi sözcükler özel ad olarak kullanılmıyorsa küçük yazılır:
 - Bazı insanlar zaman zaman tanrısal güçleri olduğuna toplumu inandırmaya çalışırdı.
- ✓ Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle başlamaz.
- ✓ Bazı dinî kavramların küçük yazılması gelenekleşmiştir:
 - cennet, cehennem, sırat köprüsü, kible, şeytan, iblis, melek, cin
- ✓ Gezegen, yıldız, gök cismi ve burç adları büyük harfle başlar:
 - Satürn, Neptün, Halley, Plüton, Büyükayı, Aslan, Yengeç vb.
- ✓ Dünya, güneş, ay; gezegen anlamı taşıyorsa büyük; taşımıyorsa küçük yazılır:
 - Bu dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler.
 - Çin, Ay'ın karanlık yüzüne keşif aracı gönderdi.

- ✓ Yön adları bir yer adını niteleyecek şekilde kullanılırsa veya medeniyet, tarz, düşünce yapısı bildirirse harfle başlar:
 - Kuzey Afrika, Güney Ege, Kuzeybatı Avrupa; Batı'nın düşünce yapısı, Doğu felsefesi...
- ✓ Bu sözler yön bildirdiğinde küçük harfle başlar:
 - Sivas'ın doğusu, Ankara'nın kuzeyi...
- ✓ Yer adları (kıta, ülke, bölge, bölüm, il, ilçe, kasaba, kent, şehir, semt, köy vb.) büyük harfle başlatılır. İkinci kelimedede özel ada dâhil olmayan "şehir, il, ilçe, semt, köy, kasaba, belde" gibi sözcükler küçük harfle başlatılır:
 - Avustralya, Afrika, Asya, Azerbaycan, Hindistan, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Yukarı Mezopotamya, Orta Karadeniz, Yukarı Fırat, Yozgat, Salihli, Kızılay, Okmeydanı, Balgat; Aydın ili, Yenipazar ilçesi, Küçükköy semti, Karpuzlu beldesi, Topçam köyü...
- ✓ Mahalle, cadde, sokak, bulvar, meydan kelimeleri özel isimden sonra geldiğinde büyük harfle başlar:
 - Büyükesat Mahallesi, Cinnah Caddesi, Turan Güneş Bulvarı, Tandoğan Meydanı...
- ✓ Yer adlarında ilk isimden sonra gelen dağ, deniz, ova, vadi, ırmak, deniz, göl, boğaz gibi coğrafi isimler büyük harfle başlatılır:
 - Süphan Dağı, Üçgözler Tepesi, Taşeli Platosu, Melendiz Çayı, Fırat Nehri, Amik Ovası, Kelebekler Vadisi, Panama Kanalı, Çanakkale Boğazı, Cebelitarık Boğazı, Salda Gölü, Zigana Geçidi, Bozdurmuş Beli, Hazar Denizi...
- ✓ Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar:
 - Rumeli Hisarı, İshakpaşa Sarayı, Fethipaşa Korusu, Alanya Kalesi, Zafer Abidesi, Orhun Yazıtları, Bilge Kağan Anıtı, Özgürlük Heykeli, Mostar Köprüsü, Kız Kulesi, Eyfel Kulesi, Mısır Piramitleri, Yıldırım Apartmanı, Mısır Çarşısı, Zincirli Han, Sandal Bedesteni vb.
- ✓ Yer bildiren özel adlarda kısaltmalı söyleyiş varsa yer adının ilk harfi büyük yazılır:
 - Hisar'dan, Köşk'e, Boğaz'da...

ÖRNEK-10

Tramvay, Galata Köprüsü üzerinden tarihî yarımadaIya geçe-

rek Sultanahmet'e vardığında sırasıyla iki farklı şehrin
çehresine şahit olan yolcu, burada bir müddet beklemek zorun-
da kalacak. Roma hipodromu olan At Meydanı çevresindeki
II III

yapıların ısıltısı karşısında büyülenecek; üç devrin mabedi bin
beş yüz yıllık Ayasofya Camisi, etrafı süsleyen Alman çeşmesi
IV V

gibi anıtlar geçidinin ortasında başı dönecektir.

**Bu parçada numaralanmış sözlerin hangisinin yazımı yan-
lıştır?**

- A) I B) II C) III D) IV E) V
(2021-TYT)

- ✓ Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik sözcüklerde sa-
dece özel adlar büyük harfle başlar:
 - İngiliz anahtarı, Diyarbakır karpuzu, Amasya elması, Hindistan cevizi, Van kedisi, Ankara keçisi...
- ✓ Kurum, kuruluş, dernek, kurul adlarının her kelimesi büyük
harfle başlar:
 - Millî Kütüphane, Çocuk Esirgeme Kurumu, Atatürk Or-
man Çiftliği, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Türk
Dili ve Edebiyatı Bölümü, Devlet Malzeme Ofisi, Mavi
Köşe Bakkaliyesi, Emek İnşaat...

DİFnot

- ✓ Kurum, kuruluş ve kurul isimlerine getirilen çekim ekleri
kesme işareti (') ile ayrılmaz.
 - Balat Kültür Evine
 - Millî Eğitim Bakanlığından
 - Ankara Üniversitesinin
 - Yasa tasarısı Bakanlar Kurulunda uzun uzun tar-
tışıldı.

- ✓ Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar:
 - Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği, Medeni Kanun, Türk Bayrağı Tüzüğü...
- ✓ Kurum, tüzük, kanun, merkez, bakanlık, üniversite, bölüm, makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar:
 - Türk Dil Kurumu, çalışmalarını titizlikle yürütüyor; bu yıl Kurumun yeni yayınları basılacak.
 - Yazarlara ödenecek telif ücreti Yayın Yönetmeliği'ne göre düzenlenmektedir. Yapılan işlem Yönetmelik'in 2'nci maddesine ters düşmektedir.
- ✓ Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, bese vs.) her kelimesi büyük harfle başlar:
 - Yalnızız, Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü; Türk Dili, Varlık, Hürriyet, Yeni Asır; Son Yemek, Yorgun Herkül; Dokuzuncu Senfoni, Dört Mevsim, Saraydan Kız Kaçırma, Onuncu Yıl Marşı; Toprak Askerler, Davut Heykeli, Özgürlük Anıtı

DİFnot

- ✓ Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz; özel ada dâhil olanlar ise büyük harfle başlar:
 - Tercüman gazetesi, Hece dergisi, Çalışan Köylüler tablosu, Huzur romanı
 - Resmî Gazete, Bir Bilim Adamının Romanı
- ✓ Birden çok kelimedenden oluşan özel adlarda kelimeler arasındaki "ve, ki, ile, mi, ya, ya da, yahut, veya" kelime ve ekleri küçük harfle yazılır, özel adın tamamı büyük harflerle yazılmışsa bu sözler ve ekler de büyük harflerle yazılır:
 - Besa yahut Ahde Vefa, Ferhat ile Şirin, Ben de Yazdım, Diyorlar ki, ATATÜRK KÜLTÜR DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU, EMRAH İLE SELVİHAN...
- ✓ Millî ve dinî bayramlar, anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar:
 - Cumhuriyet Bayramı, Ramazan Bayramı, Şeker Bayramı, Miraç Kandili, Mevlit Kandili, Anneler Günü, 24 Kasım Öğretmenler Günü, Nevruz Bayramı, Hıdırellez, Dünya Tiyatrolar Günü...
- ✓ Yılın belli bir zaman diliminde ayarlanmış festival, yarışma, ödül, çalıştay, sempozyum, panel, kurultay gibi organizasyonların her kelimesi büyük harfle başlar:

- Nobel Edebiyat Ödülü, Altın Koza Film Festivali, Behçet Necatigil Şiir Yarışması, Liseler Arası Futbol Turnuvası, Ege Üniversitesi Geleneksel Bahar Şenlikleri, 17. Antalya Kültür, Turizm ve Sanat Festivali, VI. Uluslararası Türk Dil Kurultayı.
- ✓ Tarihî olay, çağ, dönem, devir, olgu adlarının her kelimesi büyük harfle başlar:
 - Fransız İhtilali, Rönesans, Kavimler Göçü, Millî Mücadele, I. İnönü Savaşı, Buzul Dönemi, İlk Çağ, Orta Çağ, Lale Devri, Fetret Devri, Cahiliye Dönemi, Servetifünun Dönemi, Kuvayimillîye, Misakımillî, Millî Edebiyat Dönemi, Erzurum Kongresi...
- ✓ Tarihî bir olgu değil de tarz bildiren kavramların her kelimesi küçük harfle başlar:
 - divan edebiyatı, halk edebiyatı

ÖRNEK-11

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin yazımı ile ilgili yanlışlık yapılmıştır?

- A) Bu konuyla ilgili kanun, Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.
- B) Leyla ile Mecnun, Türk edebiyatında en çok işlenen anlatılardandır.
- C) Bahar mevsiminde bu tepeden Çanakkale Boğazı'nın seyrine doyum olmaz.
- D) Kültigin Anıtı, uçsuz bucaksız Orhun Vadisi'nin orta yerinde ziyaretçilerini bekler.
- E) XII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu bu yıl Ankara'da yapılacak.

(2020-TYT)

ÖRNEK-12

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) *Kahveler Kitabı*, İstanbul'a dair deneme yazma geleneğinin gözüpek örneklerindendir.
- B) Balkan savaşı birçok şairin Fecriati'den Millî Edebiyat'a geçişini hızlandırmıştır.
- C) Padişahların Topkapı Sarayı'nı terk edişi Osmanlı Tarihi açısından kritik öneme sahiptir.
- D) Bu çalışma, Batı medeniyetinin Türklerin kültürel yapısı üzerinde etkili olduğunu gösteriyor.
- E) 2025 yılında, haziranın 15, 16 ve 17'sinde hizmet içi eğitimler düzenlenecektir.

✓ Özel adlardan türetilen kelimeler büyük harfle başlar:

- Türkçe, Müslümanlık, Avrupalı, Marksizm, Türklük, Oğuzca, Osmanlı, Marksizm, Darwinizm, Helenistik...

DİFnot

- ✓ Özel ada getirilen yapım ekleri, çoğul eki ve bunların devamına gelen ekler “kesme işareti” ile ayrılmaz: İstanbulluların, Türkçenin, Fransızcada, Osmanlıların, Hristiyanlığın...
- ✓ Özel addan türetilmeyen fikir ve ideoloji adları küçük harfle başlar:
 - sosyalizm, fütürizm, komünizm, liberalizm...
- ✓ Özel ad kendi anlamı dışında yeni bir anlam kazanmışsa büyük harfle başlamaz:
 - acemi, amper, volt, hicaz, donkişotluk, allahlık, türkü, bayati, varsağı, jilet, donkişotluk...
- ✓ Para birimleri büyük harfle başlamaz:
 - avro, dinar, kuruş, Amerikan doları, Türk lirası...

✓ Belirli bir tarihi bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar:

- 12 Nisan 1995 Salı günü, Aralık 2018’de, 17 Ekim’de, 2007’nin Haziran’ında...

✓ Belli bir tarihi belirtmeyen gün ve ay adları büyük harfle başlamaz:

- Sömestir tatili ocağın üçüncü haftasında başlayacak.
- Yönetim Kurulu toplantısı perşembe gününe alındı.

DİFnot

- ✓ Mevsim adları küçük harfle başlar:
 - 2021 sonbaharında memur alımları yapılacaktır.

✓ Tabela, levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen kelimeler büyük harfle başlar:

- Giriş, Dolmuş Durağı, Vezne, Doktor, 3. Kat, 4. Sınıf, 1. Blok, Eczane

✓ “İnternet” kelimesi ve onun Türkçe karşılığı olan “Genel Ağ” sözcüğünün iki kelimesi de önceleri büyük harfle yazılırken TDK’nin yayımladığı *Güncel Türkçe Sözlük*’te bu sözler “internet”, “genel ağ” şeklinde güncellenmiştir.

ÖRNEK-13

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımı ile ilgili bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- Ağrı Dağı’na tırmanan ve bir süredir irtibatın kesildiği gruptan zor da olsa haber alınabildi.
- Osmanlı medeniyetinin ve Türkçenin en güzel eserleri, tarihî yarımada’daki kütüphanelerde toplanmıştır.
- Kuşadaman’ın 21. Geleneksel Turizm Festivali yarın Vali’nin açılış konuşmasıyla başlayacak.
- Selçukluların, Türklerin Kınık boyundan gelme bir devlet olduğu, araştırmalarla ortaya koyulmuştur.
- Türkçenin büyük şairi Fikret’in Halûk’u, Avrupa’ya gittikten sonra hristiyanlığı benimsedi.

ÖRNEK-14

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin yazımıyla ilgili yanlışı yapılmıştır?

- Uzun süreden beri ziyarete kapalı olan Yozgat Çamlığı Millî Parkı bu yıl tekrar açıldı.
- Türkiye Cumhuriyeti, yüzüncü yılını ülkenin dört bir yanında etkinliklerle kutladı.
- Türk tarihi açısından 29 Mayıs 1453 Salı günü kutlu bir fetih gerçekleşti.
- Kutlamalar için şehrin en güzel yeri olan Zafer Meydanı tercih edildi.
- Yurt dışından gelen resmî heyeti bakan geçtiğimiz hafta Ankara’da kabul etti.

(2024-TYT)

Bazı Kelime ve Eklerin Yazımı

“-da” Eki ve “de” Bağlacının Yazımı

Bağlaç Olan “da/de”nin Yazımı

- ✓ Bağlaç olan “da/de” cümleye genellikle “dahi, bile, üstelik, fakat” gibi anlamlar katar.
- ✓ Cümleden atıldığında cümlelerin anlamında bazen eksilme olsa da cümle bozulmaz.
- ✓ Başlı başına bir sözcük olduğu için ayrı yazılır.
- ✓ Ünlü uyumuna göre “da/de” şeklinde yazılabilir.
- ✓ Ünsüz benzeşmesine uymaz çünkü bitişik yazılmaz. Bu yüzden “ta/te” şekli yoktur.
 - Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir. (Cümleden atılsa da cümle bozulmaz.)
 - Sen de geçebilirsin yârdan, anadan, serden. (Ayrı yazılır.)
 - 2005 de çok verimli geçen bir yıldır. (“2005’te” değil. Ünsüz benzeşmesine uymaz ve kesme işareti ile ayrılmaz.)
 - Zonguldak da en güzel illerimizdendir. (“Zonguldak’ta” değil. Ünsüz benzeşmesine uymaz ve kesme işareti ile değil normal olarak ayrı yazılır.)
 - Gidip de dönmek dönüp de bulmamak var. (“Gidip te dönmek, dönüp te bulmamak var.” değil.)
 - Ayşe de geldi. (“Ayşe’de geldi.” değil.)
 - Güç de olsa başardı. (Doğru)
 - Konuşur da konuşur. (Doğru)
 - Sen de mi, Brütüs! (Doğru)

Hâl (Durum) Eki Olan -da/-de’nin Yazımı

- ✓ İsim soylu sözcüklere gelerek bulunma, zaman, durum gibi anlamlar katar.
- ✓ Cümleden atıldığında cümle bozulur.
- ✓ Ek olduğu için bitişik yazılır ve ünsüz benzeşmesine uyar yani “-ta/-te” şekli de vardır.
- ✓ Özel isimlerden sonra, büyük harfle yapılan kısaltmalardan sonra ve sayılardan sonra kesme işareti ile ayrılır.
 - Dostlarda kaldı aklımız, gelmedi haber.
 - Sende ticari bir zekâ var.
 - 2005’te sınava yeni soru tarzları eklendi.
 - Zonguldak’ta madencilik sektörü gelişmiştir.
 - Oraya gitmekte senin için fayda yok.

- Ayşe’de bu sorunun cevabı var.
- Bu güçte bir insan hayatımda görmedim.
- Ders notları sende mi?

DİFnot

- ✓ Cümlede “de”den sonra bir tane daha “de” gelebiliyorsa birinci “-de” hâl ekidir, ikinci “de” bağlaçtır:
 - Bu zamanlar da gelip geçer, mazi olur. (“da”dan sonra bir tane daha “da” gelemmez, demek ki bağlaçtır, ayrı yazılır.)
 - Sözlerinde bir inandırıcılık bulamadım. (“de”den sonra bir tane daha “de” gelebilir, demek ki hâl ekidir, bitişik yazılır.)

ÖRNEK-15

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) Kıtık yıllarında halkın yaşadığı sıkıntıları da anlatıyor bu roman.
- B) Şimdi o acılar geçmişte kalsa da zor zamanları unutmamalıyız.
- C) Sağduyu her an, her yerde rehberimiz olmalı, işte bu yüzden.
- D) Bugün rahatız ama gelecekteki mutluluk içinde çalışmamız gerekir.
- E) Gerçeği görmekte çağın gerisinde kalmamalıyız.

ÖRNEK-16

Garip akımı temsilcilerinden Orhan Veli; 1945 yılında *Vazgeçemediğim*, 1946’da ise *Destan Gibi* adlı kitabını çıkarır. Bu iki eserde şairin Garip’teki şiir anlayışını barındırmakla birlikte ye-

I
ni temalar da içerir. Bu şiirlerde ironi ve şaşırtıcı son dikkat
II III

çeker. Kederin işlendiği “İstanbul Türküsü”, türkülerin söyleyiş özelliğinden yararlanıldığının da göstergesidir. Hüzün ve üzü-

IV
tü; “Tren Sesi”, “Giderayak” ve “Değil” başlıklı manzumeler de
V

iç içedir.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangilerinin yazımı yanlıştır?

- A) I ve II
- B) I ve V
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) IV ve V

(2024-MSÜ)